

Wykaz skrótów XIII

Przedmowa 1

1. Historia leczenia przeciwzapalnego i modyfikującego chorób reumatycznych - od aspiryny do inhibitorów kinaz janusowych - *Włodzimierz Samborski* 5

1.1. Aspiryna i inne niesteroidowe leki przeciwzapalne (NLPZ) 5

1.2. Glikokortykosteroidy 6

1.3. Klasyczne leki modyfikujące przebieg choroby (LMPCh) 7

1.4. Leki biologiczne 12

1.5. Biosymilary w reumatologii 22

1.6. Syntetyczne celowane leki modyfikujące przebieg choroby 24

2. Reumatoidalne zapalenie stawów - *Bożena Targońska-Stępnia*k, *Ewa Wielosz* 31

2.1. Dane epidemiologiczne 31

2.2. Czynniki ryzyka wpływające na rozwój RZS 32

2.3. Mechanizmy patogenetyczne rozwoju RZS 35

2.4. Obraz kliniczny RZS 36

2.5. Objawy pozastawowe 37

2.6. Rokowanie. Choroby towarzyszące, śmiertelność 38

2.7. Badania laboratoryjne 39

2.8. Badania obrazowe 41

2.9. Kryteria klasyfikacyjne, ocena aktywności 42

2.10. Różnicowanie 45

2.11. Leczenie 46

3. Zesztywniające zapalenie stawów kręgosłupa - *Dorota Sikorska*, *Włodzimierz Samborski* 53

3.1. Epidemiologia 54

3.2. Patogeneza 54

3.3. Obraz kliniczny i kryteria klasyfikacyjne 55

3.4. Leczenie 56

3.5. Programy lekowe w Polsce 60

4. Łuszczykowe zapalenie stawów - *Dorota Sikorska*, *Włodzimierz Samborski* 61

4.1. Epidemiologia 62

4.2. Obraz kliniczny 62

4.3. Kryteria klasyfikacyjne 63

4.4. Ocena aktywności choroby 64

4.5. Zasady terapii 66

4.6. Farmakoterapia 68

4.7. Leki innowacyjne 69

4.8. Programy lekowe w Polsce 71

5. Nieradiologiczne spondyloartropatie - <i>Piotr Kuzmierz, Zofia Guła, Mariusz Korkosz</i>	73
5.1. Biologiczne oraz celowane syntetyczne leki modyfikujące przebieg choroby	75
5.1.1. Inhibitory czynnika martwicy nowotworów (iTNF)	76
5.1.2. Inhibitory interleukiny 17	78
5.1.3. Inhibitory kinaz janusowych	79
5.2. Aktualne rekomendacje terapeutyczne	79
5.2.1. Rekomendacje ASAS-EULAR z 2022 r.	80
5.2.2. Program lekowy NFZ przeznaczony nr-axSpA w Polsce	82
5.3. Przyszłość terapii innowacyjnych w nr-axSpA	85
6. Toczeń rumieniowaty układowy - <i>Dorota Sikorska, Włodzimierz Samborski</i>	89
6.1. Epidemiologia	90
6.2. Patogeneza	90
6.3. Obraz kliniczny	91
6.4. Kryteria klasyfikacyjne	94
6.5. Leczenie	95
6.6. Leki biologiczne	98
6.7. Możliwości terapeutyczne w Polsce	100
7. Twardzina układowa - <i>Przemysław Kotyla</i>	103
7.1. Rys historyczny	103
7.2. Epidemiologia	104
7.3. Podtypy choroby	105
7.4. Rozpoznanie	107
7.5. Patogeneza	108
7.5.1. Zaburzenia immunologiczne	108
7.6. Obraz kliniczny choroby	116
7.7. Leczenie	124
7.8. Ocena zaawansowania i aktywności choroby	128
7.9. Leki biologiczne i terapie eksperymentalne w twardzinie układowej	130
7.9.1. Włóknienie skóry i narządów wewnętrznych	131
7.9.2. Zmiana aktywności komórek immunokompetentnych	132
8. Układowe zapalenia naczyń - <i>Bogna Grygiel-Górniak</i>	139
8.1. Ziarniniakowatość z zapaleniem naczyń	140
8.2. Mikroskopowe zapalenie naczyń	145
9. Leczenie biologiczne choroby Still'a i zespołu aktywacji makrofagów - <i>Katarzyna Życińska, Jagoda Kruszewska</i>	159
9.1. Rys historyczny	160
9.2. Diagnostyka i różnicowanie	161
9.3. Fenotypy i przebieg choroby Still'a	162
9.4. Patogeneza	163

- 9.5. Zespół MAS 165
- 9.6. Leczenie 167
- 9.7. Leczenie zespołu MAS 171
- 9.8. Nowe potencjalne cele terapeutyczne leczenia choroby Stilla 171

- 10. Młodzieńcze idiopatyczne zapalenie stawów - *Elżbieta Smolewska, Violetta Opoka-Winiarska* 175
  - 10.1. Kryteria kwalifikacyjne MIZS 175
  - 10.2. Aktualne rekomendacje dotyczące terapii MIZS 177
  - 10.3. Leczenie młodzieńczego idiopatycznego zapalenia stawów 181

- 11. Inhibitory kinaz JAK - *Przemysław Kotyla* 189
  - 11.1. Zastosowanie kliniczne inhibitorów JAK 193
  - 11.2. Znaczenie kinaz janusowych i transmisji sygnałowej w organizacji odpowiedzi przeciwzakaźnej 195
  - 11.3. Ograniczenie stosowania i środki ostrożności 196

- 12. Monitorowanie skuteczności leczenia - *Rafał Wojciechowski, Sławomir Jeka* 201
  - 12.1. Monitorowanie skuteczności leczenia w reumatoidalnym zapaleniu stawów 204
  - 12.2. Monitorowanie skuteczności leczenia w osiowych spondyloartropatiach zapalnych 208
  - 12.3. Monitorowanie skuteczności leczenia w łuszczykowym zapaleniu stawów 215
  - 12.4. Monitorowanie skuteczności leczenia w toczeniu rumieniowatym układowym 220
  - 12.5. Monitorowanie skuteczności leczenia w układowych zapaleniach naczyń 226
  - 12.6. Monitorowanie skuteczności leczenia w pierwotnym zespole Sjögrena 227
  - 12.7. Monitorowanie skuteczności leczenia przy użyciu metod diagnostyki obrazowej 228

- 13. Bezpieczeństwo leczenia biologicznego - *Katarzyna Gajewicz-Sawicka, Sławomir Jeka* 241
  - 13.1. Wirusowe zapalenie wątroby typu B 242
  - 13.2. Wirusowe zapalenie wątroby typu C 245
  - 13.3. Zakażenie wirusem HIV 247
  - 13.4. Gruźlica 248
  - 13.5. Infekcje 250
  - 13.6. Nowotwory 252
  - 13.7. Choroby demielinizacyjne 252
  - 13.8. Niewydolność serca i inne choroby sercowo-naczyniowe 253
  - 13.9. Inhibitory kinaz janusowych 253
  - 13.10. Ciąża i laktacja 255

14. Zabiegi operacyjne u pacjentów z chorobami reumatycznymi - *Dorota Sikorska, Włodzimierz Samborski* 261
14.1. Przerwanie terapii przed zabiegami chirurgicznymi 262
15. Psychologiczne aspekty leczenia biologicznego - *Ewa Mojs, Dorota Wiśniewska-Szeplewicz* 267
15.1. Ból 272
15.2. Emocje 275
15.3. Stres 276
15.4. Zmęczenie 277
15.5. Pacjent jako partner 278
16. Programy lekowe w reumatologii dorosłych - *Wojciech Romanowski* 287
17. Programy lekowe w reumatologii dziecięcej - *Joanna Lipińska* 295
18. Przyszłość leczenia biologicznego chorób reumatycznych z perspektywy badań klinicznych - *Magdalena Richter, Włodzimierz Samborski* 305
18.1. Rozwój nowych leków biologicznych 306
18.2. Reumatoidalne zapalenie stawów, łuszczycowe zapalenie stawów, spondyloartropatie zapalne 306
18.3. Inne układowe choroby tkanki łącznej 308
18.4. Leki biopodobne (*biosimilars*) 309
18.5. Terapie komórkowe i genowe - medycyna spersonalizowana 310
19. Interakcje leków biologicznych stosowanych w reumatologii, aspekty praktyczne - *Jarosław Woron* 315
- Skorowidz 327